

Editorial

Acum douăzeci și cinci de ani — la 9 mai — după cumpliți ani de război, de pustiiri și încrâncenate eforturi și jertfe, lumea de pe toate continentele trăia, în sfârșit, clipa marii și definitive victorii asupra urgiei fasciste. Era o clipă însuflețită nu numai de o firească, imens tălăzuitoare bucurie, ci și de o uriașă, nemăitîlnită în istoria timpurilor, solidarizare a conștiințelor de pretutindeni, în numele umanității și a demnității umane. Clipa aceasta purta această demnitate umană, triumfător, ca pe un stindard. În perspectiva unui sfert de secol scurs de atunci, esența ei grea de nădejdi și entuziasm ne apare și ne urmărește încă nealterată. Dimpotrivă, experiența și lecțiile anilor așezați peste amintirea ei, au sporit în noi orizonturile, imboldurile, responsabilitățile. Distanța istorică ne înlesnește să realizăm astăzi măsura în care destinele popoarelor și ale omului fuseseră implicate în marele efort la care, peste deosebiri de convingeri politice și de orinduire sociale, se angajaseră națiunile mari și mici ale globului.

Știm să cîntărim de la această distanță istorică, prețul vieții pentru care au căzut ostașii și partizanii sovietici, marinarii yankei, aviatorii englezi, rezistenții din maquis-urile Franței și Belgiei, partizanii iugoslavi, cehoslovaci, greci, albanezi, poloni, norvegi... Fapta lor de arme și de sînge, închinată libertății și neatinării propriilor lor popoare, a fost, în miezul ei profund și în înaltul ei țel patriotic, o faptă de comuniune întru triumful personalității libere a omului, în genere. În aceeași lumină — care conferă dragostei de patrie și apărării hotarelor și independenței patriei sensul simultan, singurul real, al participării la cauza generală a popoarelor — se proiectează și contribuția României la marele act al eliberărilor de sub jugul asasin fascist. Privirile noastre leagă, într-un lanț de continuitate nedefectibilă, luptele ceferiștilor la Grivița — care, primii în Europa, au sunat, în 1933, alarma — și demonstrațiile muncitorești din anii premergători alunecării și înfeudării țării noastre la carul fascist, de fierbinte 23 August, în care armata noastră, laolaltă cu întregul popor, s-a alăturat insurect eforturilor menite alungării din țară și urmării pînă la răpunere, peste hotare, a fiarei. Poporul nostru a dovedit în acele zile o unitate de acțiune și de elan, de neînțeles, dacă n-am ști că tot ce a fost convingere și explozie libertară și justițiară în ea, pornește de la fapta statornic clarvăzătoare și de nedomolită stăruință eroică a titlului Comunist Român, în luminarea, organizarea, mobilizarea și însuflețirea marelui „Chintesență a conștiinței de sine a clasei muncitoare” și expresie vie a celor mai înalte și clocotitoare idealuri naționale, partidul a fost motorul și arhitectul Eliberării noastre de jugul dictaturii și cotropirii; a fost prezent și activ, de-a lungul zilelor de luptă, și pe drumurile pe care — pînă în Tatra — le-au bătut, alături de soldatul sovietic, soldatul și voluntarul român, eliberînd 3500 de localități și presărîndu-le cu peste 170.000 de morminte de eroi. Apoi, după ziua victoriei, partidul a fost inițiatorul și dirigitorul înțelept al complicatului proces de vindecare a rănilor războiului, de refacere a economiei naționale răvășite și ruinate, de așezare a avuției materiale și spirituale a țării pe făgașul unui neîntrerupt și multilateral progres, de înnoire a vieții și așezării noastre sociale pe temeiul celei mai înalte etici de dreptate și de încredere în om și în capacitățile lui creatoare.

S-a ajuns astfel la sudura de granit între partid și popor, pentru care linia politică și îndrumarea partidului sînt propria lui linie și perspectivă de viață, construcția și desăvîrșirea construcției socialismului răsfrîngîndu-se nu doar în continua lui bunăstare, ci în însăși ființa lui spirituală, în lărgirea și luminarea puterii lui de înțelegere și de gîndire, în dezvoltarea personalității sale, în înălțarea sa continuă pe treptele culturii, în rafinarea sensibilității sale: în umanizarea sa.

Mutației miraculoase, realizate pe planul valorilor structurii și care — în această gîlgîitoare zodie a revoluției tehnico-științifice ce trăim — se vede consolidîndu-se prin împlinirea Directivelor Congresului al X-lea, cată a-i corespunde, pe planul valorilor suprastructurii, o mutație de aceleași dimensiuni exemplare. Firește, căile și condițiile unei atare substanțiale treceri sînt mai subtile, mai anevoioase și, prin forța lucrurilor, mai puțin imediat spectaculoase. Deși, artele noastre — teatrul nostru inclusiv — n-au cunoscut nicicînd o epocă de ecloziune și de dinamism mai revelatoare decît în aceste zile și în acești ani ai revoluției și construcției socialiste. Schimbările în sfera creației artistice pornesc însă din adîncuri, de-acolo unde se petrece cristalizarea înceată și complicată a conștiinței socialiste înseși a artistului. Și, în adîncimea ei, arta acestei înălțătoare și glorioase epoci, pe care o construim, se străduie să se orienteze neabătut pe făgașul superior umanist, pe care partidul l-a deschis omului și poporului țării noastre.

Marea victorie asupra fascismului a dus, drept imediată consecință, la regăsirea multor popoare cu ele înșile; la nașterea sistemului mondial socialist; la lărgirea și întărirea forței de expansiune a ideilor socialismului în lume; la destrămarea plasei de înrobire colonialistă. Și luptele popoarelor pentru afirmarea ființei lor naționale și a dreptului lor la existență, despovărat de aservirea imperialistă, nu s-au încheiat încă.

Dar victoria de acum 25 de ani n-a dus pretutindeni și la regăsirea omului cu sine însuși. Traumatizat de tot ce a trăit și pierdut de-a lungul războiului, de tot ce n-a putut vedea rostindu-se în jurul lui și în el însuși, pe măsura visurilor și așteptărilor lui, el a păstrat și de-a lungul acestor ani, ca pe o rană deschisă, problema locului său în lume, problema demnității lui umane. Problema a fost supusă, din cele mai felurite puncte de vedere, celor mai felurite — adesea rătăcite și disperate, exasperate ori abulice — căi de rezolvare. Cu deosebire, teatrul a fost terenul de manifestare expresivă a acestor căi, unele după altele, zgomotos și în valuri atacate, pentru a fi apoi, unele după altele, în tăcere, abandonate, fie datorită lipsei lor de eficiență sau de audiență în mase, fie, pur și simplu, datorită propriei lor penurii ideatice. Dincolo de aceste soluții vremelnice (care numără tot atîtea moduri și maniere vremelnice de prezentare), o constantă polemică — din ce în ce mai exacerbată — la adresa mecanismului și sistemului alienator de personalitate, de care se fac vinovate societățile împietrite în vechile lor structuri, animă — chiar dacă dezorientat — actul de creație artistică pe acele meridiane. Și nu e lipsit de o grea semnificație faptul că, acolo, singurul teatru de vigoare și de răsunset este teatrul dezbaterilor politice, al descifrării umanului în contextul practicii, al relațiilor și marilor contradicții sociale, specifice respectivelor societăți. Este desigur, o îndirectă dar clară confirmare, această promovare a teatrului politic, a justeii orientări către care partidul a chemat dintru început și nu încetează să cheme pe scriitorul și pe artistul nostru.

În acest moment, în care valorile artei românești, a anilor socialiști, se bucură — deopotrivă cu politica înțeleaptă a statului și cu tot ce e construcție nouă și perspectivă de dezvoltare în el — de un prestigiu crescînd în lume, asemenea confirmare e un stimul și o obligație mai mult, pentru creatorii de frumos: să ridice la scara exemplarității — în substanță ca și în expresie — creația lor; să dea acestei creații ponderea unei valori proprii, autentic și înalt naționale, și să pătrundă astfel cu ea, în lume. În numele omului și a demnității umane care se regăsește și se construiește pe sine.